

Framtiden är redan här – hög tid att förbättra den

Vart är vi på väg? Hösten 2011 tillsatte regeringen en Framtidskommission. Dess nyutkomna rapport »Framtidsutmaningar – det nya Sverige« (Jesper Strömbeck (red) Stockholm: 8tto; 2013) borde vara obligatorisk läsning för regering, riksdag, kommuner och landsting – och för vårt lands läkarkår. Varför? Därför att, som Mahatma Gandhi uttryckte det, »framtiden avgörs av – vad vi gör i dag«. Men kan vi läkare ha något att bidra med? Om någon tvivlar – tänk då på vad patologins fader, Rudolf Virchow (1821–1902), har sagt om vår vetenskap och konst, nämligen att den är »... en samhällsvetenskap, och politik är ingenting annat än medicin i ett större sammanhang. Medicinen som samhällsvetenskap, som vetenskapen om människan, är förpliktigad att peka ut problem och föreslå teoretiska lösningar; politikern, den praktiserande antropologen, måste hitta sätt att lösa problemen på riktigt«.

Geriatriska och den palliativa medi-

EN BÄTTRE FRAMTID?

Det är inte för sent – ännu – att göra något åt framtiden. Bara man inte väntar på att någon annan ska göra det.

Illustration: Gunnar Lundkvist

cinens »grand old lady«, Barbro Beck-Friis, inleder sitt utomordentligt läsvärda kapitel med att göra oss uppmärksamma på att en halv miljon svenskar är 80+. Om 15 år blir dessa »äldre äldre« dubbelt så många. Och är inte många sjukhus överbelagda redan nu? Arbetar inte många akutmottagningar vid eller över gränsen för sin kapacitet? Äventyras inte patientsäkerheten?

Barbro Beck-Friis varnar för en antibiotikaresistens som drabbar både människor, djur och natur och argumenterar för ett »one health«-perspektiv grundat på ett nära samarbete mellan human- och veterinärmedicin och ekologi, både i forskning och praxis. Hon beskriver den globala uppvärmningen med dess svåra värmeböljor, livsfarliga för äldre, sjuka och nyfödda. Hon varnar för översvämningar, förorenat dricksvatten, försämrade luft, ökad allergiförekomst och ökad sjuklighet i såväl cancer som demens.

Barbro Beck-Friis oroar sig för våra demenssjuka som redan i dagläget utgör en patientgrupp på 180 000 individer, merparten med medelsvår till

svår demens. Lidandet för patienter och anhöriga är enormt, och vårdkostnaden redan nu uppe i 50 miljarder kronor per år.

Hon går vidare till de 200 000 med symtomgivande hjärtsvikt och den stora bristen på vårdplatser: »Primärvården tycker att patienterna är för sjuka. Närstående orkar inte. Vem ska sköta dem och vem tar upp den etiska frågan om ändliga resurser?« Eller de 400 000–700 000 personer som lider av KOL, av vilka många är mycket resurskrävande med problem inte bara med andningen utan också med ständig hosta, smärta, blodproppar, sekundär hjärtsvikt, ångest och depression.

Barbro Beck-Friis framhåller att vi under »de sista åren av våra liv ... förbrukar hälften av vår totala sjukvårdskonsumtion«. Hon efterlyser ett »helhetsomhändertagande«, att de ansvariga för en gammal multistjuk patient tillåts se helheten och inte bara delarna som hör hemma i någon av våra 58, hos Socialstyrelsen registrerade, specialiteter.

Hon uppmärksammar också dagens – och framtidens – brist på sjuksköterskor, geriatriner och rehabiliteringsläkare, och de allt oftare förekommande övermedicineringarna och interaktionerna mellan multifarmacins många olika komponenter.

Hon argumenterar för behovet av en klinisk forskning, också den grundad på en helhetssyn och en sektoröverbyggande planering. För en vård med samarbete mellan och integration av vårdkedjans olika länkar.

Och all denna utmaning finns i bara *ett* av bokens 19 kapitel. Gemensamt för flertalet är att de resonerar långsiktigt och strävar efter en hållbar utveckling i alla relevanta avseenden. En hållbarhet som är ekologisk men också social, dvs där mänskliga behov uppfylls. Här kommer ytterligare ett urval.

Ekonomen Klas Eklund skriver utomordentligt insiktsfullt om den vertikala och horisontella tilliten mellan människor som det sammanhållande kittet i vår lilla andel (en dryg tusendedel) av världen och varnar för »välfärdspolitikens klimatfråga« med en allt dyrare produktion av tjänster i kombination med en allt äldre och mer vårdkrävande befolkning.

Statsvetaren Bo Rothstein skriver om de unga männen som misslyckas såväl i utbildningssystemet som i jobbsökandet och därefter pga detta även i parbildningen och i den sociala gemenskapen. De blir tredubbelt ratade. De får varken »lieben« eller »arbeiten«, för att citera Freud. Och en del av dem blir patienter hos oss, eller borde bli det.

Jesper Strömbäck, professor i journalistik och politisk kommunikation samt huvudsekreterare och kanslichef för regeringens Framtidskommission, oroas av »fem förbannelser« som motverkar en sådan strävan, nämligen nuets (ögonblicksbildens), kortsiktighetens, historielöshetens, kunskapsrelativistens och populismens »förbannelser«.

Historieprofessorn Lars Trädgård diskuterar Sverige som »Landet Annorlunda«, med vår radikala individualism men samtida strävan efter jämlikhet, jämställdhet, individuellt oberoende och allmänt positiva syn på staten, lagen och den offentliga förvaltningen. Han noterar gränsen mellan dem som tacksamt godtar vad som erbjuds och dem som högljutt kräver vad de menar att de har rätt till. Han menar att tiden är förbi när politiker med hedern i behåll kunde utlova alla medborgare all möjlig vård inom rimlig tid och med realistiska skatteuttag.

»Framtiden av-görs av – vad vi gör i dag.«

Mahatma Gandhi

Förre politikern och riksdagsmannen Peter Örn, slutligen, tvivlar på människans vilja att verka för hållbarhet och anlägga ett helhetsperspektiv. »Kanske har evolutionen ännu inte fört oss dithän?« Han hoppas dock på ett kompetent och lokalt framtida ledarskap som kan tillämpa helhetssynen.

Andra utmaningar beskrivs under kapitelrubriker som

- att öka långsiktigheten
- omställning till en hållbar utveckling
- att mätta uthålligt
- att undvika en tvåtredjedelsdemokrati
- religionen i morgondagens svenska samhälle
- att gå från en etnisk till en pluralistisk nationalism
- ett mänskligare och mer framgångsrikt arbetsliv
- att främja entreprenörskap
- passion och innovation
- det nyskapande kulturlivet och samhället
- ett alltmer fragmenterat medialandskap
- integriteten och samhällsutvecklingen
- individens ställning i det framtida välfärdssamhället.

Du som läser detta – läs denna fascinerande bok. Kanske lockar den dig att jämföra det du läst med dina egna erfarenheter och värderingar, inom och utanför din yrkesroll, och till att upptäcka och informera om ohälsans sociala bestämningsfaktorer. Och de slutsatser alltså detta kan leda till kan du i ett tredje steg kanske över-sätta till en skrivelse till en ledande politiker i ditt landsting, med kopia till:

<sb.framtidskommissionen@regeringskansliet.se>

Jag lämnade riksdagen år 2010. Men kvar finns läkarna Anders W Jonsson (C), Barbro Westerholm (FP), och Finn Bengtsson (M). Men hela 43 läkare kandiderade faktiskt till en riksdagsplats i 2010 års val.

Väntar du kanske på att »någon ska göra något?« Alltid någon annan? Jag vädjar till dig att också ta ditt eget ansvar. Du kan finna stöd i British Medical Associations lilla skrift »Social determinants of health – What doctors can do«. Och tänka på vad den kloke Tage Danielsson en gång har sagt: »Om man vägrar se bakåt, och inte vågar se framåt – då måste man se upp.«

Lennart Levi

professor emeritus i psykosocial miljömedicin, Karolinska institutet, fd rådgivare till WHO, ILO och EU, riksdagsledamot (C) 2006–2010

RECENSIONER

Recensionen nedan i sin fulla längd samt ytterligare recensioner finns att läsa på Lakartidningen.se/recensioner

■ 3 ml Om ett blodprov och ett åtal

av Sara Gunnarsdotter.
(Läkartidningen Förlag; 2012, 272 sidor.)

Boken berättar utförligt om händelserna kring den uppmärksammade rättsprocessen mot »narkosläkaren« vid Astrid Lindgrens barnsjukhus.

Recensent: Josef Milerad
redaktör, Acta Paediatrica;
tidigare överläkare i neonatologi,
Astrid Lindgrens barnsjukhus, Stockholm